



De betekenis van stilte

Wie H.P. Blavatsky's kleinood *De Stem van de Stilte* bestudeert, leest al aan het begin: "Het Denkvermogen is de grote Vernietiger van het Wezenlijke."⁽¹⁾ Hoe moeten we dan als denker de innerlijke stilte begrijpen die we soms in onszelf kunnen waarnemen? Een theosofische beschouwing over de betekenis van stilte.

Kerngedachten:

- » Innerlijke stilte bestaat uit trillingen die ons persoonlijk bewustzijn niet waarneemt.
- » Een spirituele gedachte heeft een heel andere frequentie dan een persoonlijke gedachte.
- » Bij innerlijke stilte 'horen' we onze bovenpersoonlijke, spirituele Natuur.
- » Motivatie, concentratie en onze vrije wil zijn de belangrijkste instrumenten om onze bovenpersoonlijke denkaspecten te ontwikkelen.

Het woord 'stilte' verbinden we in ons denken meestal aan een ervaring in de uiterlijke wereld of in onszelf, onze innerlijke wereld. Merkwaardig genoeg duiden we stilte daarbij vrijwel altijd als het ontbreken van iets anders: *geen* geluid of *geen* beweging. Stilte verbinden we ook aan een toestand van rust, in de zin van *geen* onrust, *geen* actie. Afhankelijk van onze gemoedstoestand en de situatie waarin we ons bevinden, waarderen we die stilte als positief of negatief. En ten slotte is er de stilte van innerlijke harmonie, zonder versturende elementen, die we altijd positief waarderen. Deze constatering zegt weinig over de aard van het begrip stilte, behalve dat het een merkwaardig voorbeeld is van de paren van tegenstelling, waarin stilte slechts tegenover *geen* stilte lijkt te staan. In onze huidige drukke wereld is uiterlijke stilte een schaars goed en zien velen dit ook als een belangrijke oorzaak van de moeite die het kost om innerlijke stilte te ervaren. Het feit dat vrijwel iedereen wel eens de gewaarwording heeft van innerlij-

ke stilte, laat zien dat deze stilte niet te definiëren is als het niet waarnemen van geluidsgolven of beweging. Ons bewustzijn ervaart iets. Maar niet de afwezigheid van iets: we nemen iets waar van een hoge geestelijke kwaliteit waar we vaak geen concrete omschrijving voor hebben. Ondanks dat is deze ervaring reden om die stilte vaker in onszelf te zoeken. Wat is de diepere betekenis van stilte?

Swabhavat

Als het fenomeen stilte zich uitstrekt van de uiterlijke tot de innerlijke gebieden, kunnen we wellicht beginnen met de wetenschappelijke kennis over geluid en beweging en die vergelijken met de kennis over de innerlijke gebieden die de Theosofia ons biedt. Het hermetisch axioma luidt immers "Zo boven, zo beneden; zo beneden, zo boven."

De natuurkunde leert dat geluid bestaat uit lucht die in trilling wordt gebracht met een bepaalde frequentie, net als bijvoorbeeld licht en elektri-

citeit trillingen zijn met een bepaalde frequentie. In zijn artikel *De kracht van kleur, geluid en getal*⁽²⁾ beschrijft Herman C. Vermeulen hoe trillende deeltjes zich niet verplaatsen, maar wel iets doorgeven.

Wat trilt er en wat geven die trillingen door? De Theosofia leert dat leven – bewustzijn – ten grondslag ligt aan elke vorm van manifestatie. Maar ook dat geest en stof twee zijden zijn van de Natuur als Eenheid. Het genoemde artikel gaat diep in op dit begrip ‘Oerstof’, ‘Bewustzijn-Substantie’ of, met de Sanskrit-benaming, ‘Swabhavat’.

Het antwoord op de vraag *wat er nu beweegt en wat het ene deeltje doorgeeft aan het andere is Swabhavat. Deze Cosmische substantie beweegt in een oneindig spectrum van trillingen.*

Een zonnestelsel, een mens, een atoom – we zijn redelijk vertrouwd met die begrippen, maar het zijn ook trillingen.

De vorm van manifestatie verschilt; het ENE – de essentie – is gelijk.⁽³⁾

Een voor ons onderwerp belangrijke consequentie hiervan is dat de hartenklop van het Kosmische Leven er altijd is. Innerlijke stilte, kunnen we dan ook stellen, bestaat uit trillingen die we met ons uiterlijk gerichte persoonlijk

bewustzijn niet waarnemen. Het moet om een bovenpersoonlijke waarneming gaan, want ons bewustzijn ervaart zoals gezegd wel iets positiefs.

Nu kunnen we met ons persoonlijk bewustzijn wel iets ervaren dat we soms innerlijke stilte noemen, maar dit is meer de psychische stilte van ons prettig voelen, een ervaring van rust als we ‘lekker in ons vel’ zitten en geen zorgelijke gedachten aan ons hoofd hebben. Dat is op zich heel positief, maar de innerlijke stilte die we bovenpersoonlijk kunnen ervaren is van geestelijke kwaliteit: een stilte die op onze lange evolutionaire pelgrimstocht zich nog zal verdiepen in ons proces van groeiende geestelijke bewustwording, van meer besef van de essentiële Eenheid van al het bestaande.

Slechts vóór de eerste differentiatie van de periodieke manifestaties van het Kosmische Leven (zie de tweede Grondstelling uit *De Geheime Leer*)⁽⁴⁾ ontbreekt die stilte, zoals H.P. Blavatsky schrijft in Stanza II, sloka 2 van *De Geheime Leer*:

... Waar was de stilte? Waar waren de oren om deze gewaar te worden? Neen, er was noch stilte, noch geluid; niets behalve de onophoudelijke eeuwige adem, die zichzelf niet kent.⁽⁵⁾



Berghutje in de Dolomieten, Italië.⁽⁹⁾



Zijn we in staat onze idealen levend te houden en daardoor onze emotionele, dierlijke natuur te beheersen, zelfs in de drukste menigte?

De Stanza's bestaan uit zeer mystieke teksten, waarover Blavatsky in de voorafgaande Proloog opmerkt dat deze 'zich eerder richten tot de innerlijke vermogens dan tot het gewone begripsvermogen van het fysieke brein'.⁽⁶⁾ Ook voor het begrijpen van wat we in innerlijke stilte zoeken, moeten we die innerlijke vermogens aanspreken.

De denker

In onze evolutie is het denken voor het bewustzijn de belangrijkste eigenschap die we nu ontwikkelen en waar we mee werken. De mens – *Manas* – is denker. Het brein fungeert daarbij als intermediair tussen ons bewustzijn en ons lichaam. De hersenen bieden onze gedachten een uiterlijk instrument, maar het is het bewustzijn dat deze gedachten aantrekt of afstoot. En daar zijn we vaak heel druk mee.

Nu zijn gedachten ook levende wezens, stelt de Theosofia, relatief primitieve vormen van bewustzijn die elk hun specifieke trillingsfrequentie of golflengte hebben. Wij zijn gewend om voor de aard van gedachten eerder de termen kleur of karakteristiek te gebruiken. Maar het principe van zender en ontvanger, zoals we dat uit de natuurkunde kennen, is zeker ook van toepassing op ons denken. Het brein is de *hardware* op het uiterlijk gebied en ons bewustzijn is de regisseur voor alle inkomende en uitgaande gedachten.

Hoe regisseert de denker zijn gedachteverkeer? Op welke golflengten stemt hij af — en welke motieven hanteert hij daarbij? Deze vragen zijn van belang als we willen begrijpen welke karakteristieken de trillingen hebben die ons persoonlijk bewustzijn blijkbaar zo moeilijk kan

registreren.

De mens is een samengesteld wezen, zoals in dit tijdschrift vaker is uiteengezet. Met een onvergankelijke geestelijke kern, een lerend deel en een vergankelijk deel. De Theosofia onderscheidt hierbij zeven universele beginselen, waarbij we in *Manas*, het denkvermogen, ook zeven denkaspecten kunnen onderscheiden met hun eigen karakteristiek. De begeerte (als neutrale kracht), de vitaliteit, het gevoel en het lichamelijke behoren als denkaspect hoofdzakelijk bij onze persoonlijkheid – vaak op onszelf gericht – en zijn daarom vergankelijk van aard. Het intellect, het inzicht en het eenheidsbesef behoren als denkaspect meer bij onze onvergankelijke geestelijke kern en zijn daarom bovenpersoonlijk.

Waarom beslaan de denkaspecten ook het volledige spectrum van zeven cosmische beginselen? Omdat ze allemaal in essentie uitingen zijn van de Cosmische substantie, *Swabhavat*, het ENE. Daarom ook kunnen we met al deze denkaspecten werken aan de ontwikkeling van het geestelijk beginsel, *Buddhi*, en het goddelijk beginsel, *Ātman*.

Concentratie

Met dit beeld kunnen we ons ook voorstellen dat een spirituele gedachte een heel andere frequentie heeft dan een persoonlijke gedachte. Het spectrum van persoonlijke gedachten – gericht op de uiterlijke wereld – is ons tamelijk vertrouwd, maar het kost ons vaak meer moeite om ook op de frequenties van bovenpersoonlijke gedachten af te kunnen stemmen. En hoe 'hoger' de spirituele kwaliteit van de gedachte, hoe moeilijker het wordt om daar concreet – zuiver – op af te stemmen. Geen schande, want de mens is als leerling op het spirituele pad de bovenpersoonlijke denkaspecten nog aan het ontwikkelen. Een belangrijk instrument om die ontwikkeling te stimuleren is concentratie.

Het geschetste natuurkundige beeld van trillingen helpt ons ook de werking van concentratie duidelijk te maken. Als we ons op een gedachte concentreren, verkleinen we de breedte van de golflengte van een gedachte. Met andere woorden: we maken de gedachte zo helder dat andere gedachten – vooral golflengten die wat dichterbij liggen – niet meer worden waargenomen. Naast de gedachte waar we ons op concentreren, is het dan *stil*. We manen storende gedachten tot stilte.

Concentratie is bij uitstek een kracht die ons helpt bij de toegang tot onze innerlijke spirituele vermogens, omdat we vaak nog niet sterk genoeg zijn om de spirituele invloed van onze hogere Natuur – die er altijd is – in onszelf gestalte

te geven. We sluiten ons dan af van de ‘bijgeluiden’ van de persoonlijkheid en focussen ons op het geestelijke in ons. H.P. Blavatsky schrijft in het wonderbaarlijk mooie *De Stem van de Stilte*:

Als hij heeft opgehouden het vele te horen, zal hij het ENE kunnen onderscheiden – het innerlijke geluid, dat het uiterlijke doodt.⁽⁷⁾

Hoewel Blavatsky hier met het ENE op *Ātman* doelt, is de parallel met hoe wij buddhische invloeden kunnen ervaren, duidelijk. In die zin zouden we ook Blavatsky’s woorden uit de intro kunnen lezen, dat het Denkvermogen de grote Vernietiger is van het Wezenlijke. Het lagere denken vernietigt het hogere. Innerlijke stilte is het niet meer horen van de persoonlijkheid en, als we *willen*, het horen van onze bovenpersoonlijke, spirituele Natuur.

Vrije wil

Een tweede, wellicht nog belangrijker instrument bij onze spirituele ontwikkeling is dan ook de vrije wil. Waarom stemmen we af op bepaalde golflengten? En doen we dat bewust, of laten we die gedachtegolven zonder veel nadenken langs onze denkaspecten waaien?

De motivatie om ons op gedachten van een bepaalde kwaliteit te richten en de daarmee gepaard gaande wilskracht, bepaalt mede de mate van concentratie die we daarin kunnen bereiken. Als ons motief is enkel te leven voor onszelf, als we de persoonlijke stilte zoeken om ‘problemen’ zo veel mogelijk te mijden, dan zullen we ons focussen op bijpassende egoïstische gedachten. Het resultaat kan tegenvallen — de karmische wet mijdt ons nooit. Intussen zullen onze hogere denkaspecten in elk geval ongebruikt hun kans moeten afwachten.

Maar onze motivatie om te willen leven voor de totaliteit kunnen we uitstekend voeden door een ideaalbeeld van een betere wereld te vormen, en dat beeld – als een continue vorm van meditatie – elke dag weer te verversen. Als we ons zo oefenen in het besef van de Eenheid van het Kosmische Leven, dan gaat er een schitterende wereld voor ons open. Het hogere schenkt veel meer *duurzaam* geluk en voldoeningen dan het lagere. Mededogen is een diamant die het blikken speldje van eigenbelang overstraalt. En we hebben onze vrije wil om voor die diamant te kiezen! Als we onze bovenpersoonlijke wil activeren, ontdekken we bovendien dat deze veel krachtiger is dan de persoonlijk gerichte wil. Want de vrije wil is een deel van onze onvergankelijke essentie. Hoe meer we in ons den-

ken kiezen voor onze mededogende geestelijke potenties, hoe meer de vrije wil echt *vrij* kan zijn. Storende geluiden, storende gedachten, ze raken ons niet meer. Vrij van de hindernissen die we als persoonlijkheid vaak voor onszelf opwerpen, kunnen we ons beter richten op een leven in dienst van de totaliteit. We stemmen ons denken af op de spirituele golflengten van *Buddhi* en *Ātman*. Onze persoonlijke gedachten komen in dienst te staan van het bovenpersoonlijk denken en onze onvergankelijke spirituele essentie.

We oefenen ons in het horen van *De Stem van de Stilte*.⁽⁸⁾

Voordat de ziel kan begrijpen en zich herinneren, moet zij één zijn met de Stille Spreker, zoals de vorm waarnaar de klei gemodelleerd wordt, eerst één is met het denken van de pottenbakker.

Want dan zal de ziel horen en zich herinneren.

En dan zal tot het innerlijk oor spreken –

DE STEM VAN DE STILTE

Referenties

1. H.P. Blavatsky, *De Stem van de Stilte*. Stichting I.S.I.S., Den Haag 1992, blz. 33.
2. Herman C. Vermeulen, ‘De kracht van kleur, geluid en getal’, deel 3 uit de serie ‘Symboliek en kunst’ in *Lucifer*, jaargang 40, oktober 2018, blz. 162-168.
3. Zie ref. 2, blz. 165.
4. H.P. Blavatsky, *De Geheime Leer*, 2 delen. Theosophical University Press, Den Haag 1988, deel 1, zie voor de drie Grondstellingen blz. 43-50. De tweede Grondstelling luidt: De Eeuwigheid van het Heelal *in toto* als een grenzenloos gebied; periodiek ‘het veld van talloze zich manifesterende en verdwijnende Heelallen’, die ‘de zich manifesterende sterren’ en de ‘vonken der Eeuwigheid’ worden genoemd.
5. Zie ref. 4, blz. 58.
6. Zie ref. 4, blz. 51.
7. Zie ref. 1, blz. 35.
8. Zie ref. 1, blz. 37.
9. A. Folgheraiter, *Wonderful Trentino*. Curcu & Genovese, Trento 2016, blz. 220.